

Viete, čo je moržovák?

Zbierka mesiaca september 2022

V súvislosti so zberom úrody riešia drobní pestovatelia i veľkí agropodnikatelia zber kukurice a jej spracovanie. Na Slovensku sa v súčasnej dobe pestuje niekoľko odrôd kukurice s veľmi pestrým využitím. Popri pšenici a raži je u nás kukurica treťou najpestovanejšou plodinou.

Do Európy ju priviezli v 16. storočí Španieli zo slnkom zaliatej Mezoameriky, kde sa tešila priam božskému kultu. Do Uhorska sa dostala cez Maďarsko prostredníctvom talianskych a tureckých obchodníkov, kvôli ktorým dostala ľudový názov *turecké žito*. Poznáme však aj iné lokálne názvy: *kenderica*, *tengerica*, *turešina* a ďalšie.

V našich končinách sa začala táto jednoročná rastlina pestovať od 18. storočia a tešila sa čoraz väčšej obľube. Sprvoti bola skôr krmnou plodinou pre zvieratá, menej figurovala v gastronómii.

Po dozretí kukurice (keď vytrčajúce vlásky začínajú hnednúť), sa začalo s jej zberom. Zrelé zrná, zvyčajne žltej farby, tvoria šúľok obalený širokými listami. V súčasnosti človek dokáže využiť celú rastlinu – stonku, listy, plody. Kukuričné zrná sú výdatným zdrojom vitamínov, glukózy, vlákniny, minerálov. Na klase ich je niekoľko desiatok, sú vyrastené v pravidelných radoch, tesne vedľa seba. Je celkom umenie vylúskat' kukuricu, oddeliť zrná od rastliny. Dá sa to robiť ručne, za pomoci nejakého nožička, no človek vynášiel aj kovovú pomôcku – moržovák.

V súvislosti s príchodom jesene a zberom kukurice vyhlásilo Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici moržovák za zbierku mesiaca september 2022. Múzeum získalo moržovák do zbierkového fondu v roku 2022. V okolí Považskej Bystrice sa tiež používali moržováky, no neboli na gazdovstve takou samozrejmosťou ako na južnom Slovensku. Moržovák podaroval múzeu etnológ J. Mihálik po tom, ako ho objavil v zbernom dvore v obci Neded v okrese Šal'a. Jedná sa o mechanický typ moržováka, ktorý pomocou kľuky a železných hrotov lúpala kukuricu z kukuričných klasov. Moržovák bol pripevnený na stole, prípadne stál na kovových nožičkách. Bol vyrobený v národnom podniku Kovosmalt vo Fil'akove, ktorého tradícia výroby smaltovaného a železného tovaru sa začala písať už v roku 1906, kedy podnikateľ Barok založil fabriku Barok a spol.

Mgr. Jozef Mihálik, Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici